

Bijlage Onderbouwing en Evaluatie van het voorstel Gerichte opkoop (CW 3.1.)

Reactie eindadvies Niet alles kan overal van Adviescollege Stikstofproblematiek

Onderdeel	Toelichting
Nagestreefde doelen	<p>De veehouderij levert een grote bijdrage aan de stikstofdepositie op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden in Nederland. Het doel van het gericht opkopen van veehouderijlocaties met hoge stikstofdepositie nabij stikstofgevoelige Natura 2000 is het realiseren van een structurele reductie van stikstofemissies en daarmee het weerbaarder maken van stikstofgevoelige natuur. Daarmee wordt bijgedragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelen voor Natura 2000. Nevendoelen van dit voorstel zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> b) het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen; c) het klimaatbestendiger maken van (verdrogingsgevoelige) gebieden; d) verhoging kwaliteit landschap en verbetering gezondheid omwonenden; e) bij verwerving van gronden wordt schuifruimte in een gebiedsproces gecreëerd, waarmee ruimte komt voor blijvende en verplaatsende boeren. Voorwaarde is wel dat de reductie van stikstofdepositie die met de opkoop (die ruimte veroorzaakt) wordt bewerkstelligd van structurele aard is.
Ingezette Beleids(instrumenten)	<p>Het gekozen beleidsinstrument betreft een specifieke uitkering (SPUK) aan de provincies voor de aankoop van veehouderijlocaties nabij stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Veehouderijlocaties worden verworven op basis van vrijwilligheid. Provincies maken afspraken met de veehouder over hetgeen wordt opgekocht (gronden, gebouwen etc.). Dit betreft maatwerk. De aanwezige productierechten die rusten op het bedrijf worden marktconform gekocht en doorgehaald.</p> <p>Het is van belang dat er een directe noodzaak is voor het opkopen van bedrijven, gerelateerd aan de realisatie van doelen in specifieke N2000-gebieden. De opkoop moet daarom onderdeel zijn van een provinciale gebiedsgerichte aanpak, waarbij het opkopen gericht plaatsvindt om doelen in specifieke N2000-gebieden te realiseren.</p> <p>Voorwaarden aan deze regeling/uitkering zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Iedere opkoop moet voldoen aan een minimale drempelwaarde met betrekking tot de stikstofdepositie op stikstofgevoelig Natura-2000 gebied. • De opkopen van een provincie in een tranche moeten bij elkaar opgeteld voldoen aan een plafondwaarde met betrekking tot kosteneffectiviteit (opkopen kunnen met elkaar gecompenseerd worden). • Afspraken over (herbestemming) gronden, eventuele sloop, sanering en herbestemming van leegkomende gebouwen; • Productierechten worden opgekocht en doorgehaald (zeker totdat het aantal rechten onder het fosfaatplafond is gekomen);

	<ul style="list-style-type: none"> • Afspraken over realiseren hefboomwerking inzet Rijksmiddelen; • Monitoren en evalueren van de maatregel, en doorvoeren leereffecten in de uitvoering van volgende tranches.
Financiële gevolgen voor het Rijk	€ 350 miljoen. De middelen worden in tranches van € 100, € 100 en € 150 miljoen beschikbaar gesteld. In verband met de (neven-)effecten van de snelheidsverlaging op Rijkswegen op specifieke hexagonen in Natura 2000-gebieden in de provincie Limburg, is binnen het budget van opkoopregeling, uit de middelen van de eerste tranche, een reservering gemaakt ter financiering van de benodigde aanvullende maatregelen.
Financiële gevolgen voor maatschappelijke sectoren – als van toepassing	Het te realiseren effect wordt groter als door afspraken met provincies cofinanciering ten aanzien van de ingezette Rijksmiddelen wordt gerealiseerd. Voor de eerste tranche zijn deze afspraken niet tot stand gekomen. Wel is afgesproken dat provincies ten aanzien van de eerste € 100 miljoen Rijksmiddelen de proceskosten voor rekening nemen.
Nagestreefde doeltreffendheid	<p>Het doel van deze maatregel is de stikstofdepositie nabij Natura-2000-gebied structureel te reduceren. Door het opnemen van een drempelwaarde wordt geborgd dat alleen veehouderijlocaties die een direct en negatief effect hebben op Natura-2000 gebied (de zogenaamde piekbelasters) worden opgekocht.</p> <p>De dier- en fosfaatrechten worden doorgehaald (zeker totdat het aantal rechten onder het fosfaatplafond is gekomen). Hierdoor wordt geborgd dat de maatregel leidt tot structurele reductie.</p> <p>Daarvoor wordt ook gezorgd doordat met de veehouder in de opkoopovereenkomst wordt afgesproken dat de omgevingsvergunning wordt ingeleverd bij de gemeente. De natuurvergunning wordt door de provincies overgenomen bij de opkoop. Ook wordt de agrarische bestemming gewijzigd in een duurzame bestemming.</p>
Nagestreefde doelmatigheid	<p>Door een plafond in te stellen op het aantal euro's dat wordt uitgegeven per mol stikstof komen de meest kosteneffectieve bedrijven in aanmerking voor de regeling. Dit plafond zorgt er op die manier voor dat er per uitgegeven euro zoveel mogelijk stikstof wordt gereduceerd.</p> <p>Om structureel effect te borgen wordt daarnaast de agrarische bestemming van de productielocatie afgehaald.</p> <p>Met de maatregel worden meerdere effecten gerealiseerd, zowel reductie van stikstof en CO₂-uitstoot als van bijvoorbeeld fijnstof. Indien ook gronden opgekocht worden (dit geldt met name bij melkveehouderijlocaties), dan is de meerwaarde dat deze vrijkomende landbouwgrond ingezet kan worden als natuur of voor extensivering/kringlooplandbouw.</p> <p>Bij gerichte opkoop kunnen specifiek die bedrijven opgekocht worden, die daadwerkelijk leiden tot 'winst' voor een bepaald gebied. Met andere woorden het gaat om bedrijven die gericht opgekocht worden om doelen met betrekking tot Natura-2000 gebieden te halen. Bij een generieke regeling is dat anders: daar is meer afhankelijkheid van wie zich aanmeldt en is van tevoren minder invloed op locatie en effect.</p>

	Om te komen tot een zo doelmatige besteding van de beschikbare middelen worden tussentijds evaluaties georganiseerd. De effecten van de maatregel worden gemonitord en geëvalueerd, goede voorbeelden worden gedeeld. De leereffecten worden vervolgens benut in de uitvoering.
Evaluatieparagraaf (of en hoe)	<p>Na de opkoop van de eerste 10 bedrijven, en over iedere tranche, wordt een evaluatie uitgevoerd om de effecten van de maatregel in kaart te brengen en te bepalen of de doelstelling bereikt zijn en welke eventuele neveneffecten de maatregel mogelijk heeft gehad. Het houden van evaluaties is randvoorwaardelijk voor het verstrekken van middelen voor de volgende tranche. De uitkomsten en leereffecten van deze evaluaties worden verwerkt in de uitvoering ten behoeve van volgende tranches. De evaluatie wordt uitgevoerd door een extern bureau.</p> <p>Indicatoren zijn onder andere:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gerealiseerde reductie stikstofdepositie; 2. Kosteneffectiviteit; 3. Doorgehaalde productierechten; 4. Kostenverdeling Rijk en provincies; 5. Het (vergunningen en bestemmingen) proces dat de structurele aard van de reductie moet borgen. 6. Het onderzoek naar het proces dat de structurele aard van de reductie moet borgen is een kwalitatief onderzoek dat in samenwerking met provincies wordt uitgevoerd. <p>Tevens wordt er geëvalueerd op een aantal "softe" indicatoren, onder andere door interviews met betrokkenen. Het gaat dan over de samenwerking, de gesprekken met boeren, welke bedrijven worden wel opgekocht, welke niet, waarom etc.</p>

Indicatieve hulpvragen voor het invullen van de CW 3.1. bijlage:

Indicatieve hulpvragen voor het invullen van de CW3.1 bijlage Onderdeel	Hulpvragen
Nagestreefde doelen	Welke doelen worden nagestreefd met het voorstel in termen van beoogde prestaties en effecten?
Ingezette beleidsinstrument(en)	Welke beleidsinstrumenten worden ingezet om deze doelen te realiseren?
Financiële gevolgen voor het Rijk	Welke gevolgen heeft het voorstel voor de Rijksbegroting?
Financiële gevolgen voor maatschappelijke sectoren – als van toepassing	Welke financiële gevolgen heeft het voorstel voor maatschappelijke sectoren?
Nagestreefde doeltreffendheid	Op welke wijze en in welke mate wordt verwacht dat het beleidsinstrumentarium gaat bijdragen aan de beoogde prestaties en effecten? (beknopte beleidstheorie)
Nagestreefde doelmatigheid	Waarom is het voorgestelde instrumentarium een efficiënte manier om de beoogde prestaties en effecten te bereiken?
Evaluatieparagraaf (of en hoe)	Wordt het voorstel gemonitord en geëvalueerd, en zo ja, hoe?

N.B. bij het volledig doorlopen van het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving (IAK) komen alle CW 3.1 vereisten terug.